

Problema limbii de stat și a grafeilatină în cadrul Consiliului Științific al Universității de Stat din Chișinău (1988-1989)¹

Gheorghe PALADE

În contextul politicii de restructurare promovate de M. Gorbaciov, problemele referitoare la situația lingvistică din RSS Moldovenească, cu accentuate asupra necesității adoptării unor legi despre limba de stat și trecerea la grafa latină au început să se contureze în dezbaterile din ședințele Consiliului Științific al Universității la sfârșitul anului de studii 1987-1988. Acestea erau accentuate cu ocazia discutării raportului comisiei pentru studierea stării de lucruri privind predarea limbilor ruse și moldovenești și pregătirea specialiștilor la Facultatea de Filologie, prezentat de profesorul D. Coval (28 iunie 1988). Sub aspect critic, în raport se menționa

---

¹ Comunicarea a fost realizată în cadrul Proiectului instituțional 15.817.06.24F „Istoricul învățământului superior din Republica Moldova prin instituții: Universitatea de Stat din Moldova”

utilizarea în procesul de instruire a unor culegeri de exerciții și texte învechite, editate în anii '60, care nu puteau contribui la educarea „dragostei de limbă maternă”. Profesorul, anticipând derularea evenimentelor, apela la corpul didactic universitar, îndemnându-i să nu facă tabu din subiectele „ascuțite”, precum „identitatea limbilor romanice înrudite, alfabetul ș.a.”. O problemă stringentă pentru procesul de instruire era utilizarea restrictivă a fondurilor de literatură, în special a lucrărilor filologilor români. Profesorii de la alte facultăți indicau la impactul negativ al predării cursurilor în limba rusă, la necesitatea elaborării unei terminologii în „limba moldovenească” adecvate științelor exacte.

Tezele CC al PCM „Să afirmăm restructurarea prin fapte concrete” din noiembrie 1988 au catalizat mișcarea pentru acordarea limbii moldovenești statutului limbii de stat și revenirea la grafia latină, provocând escaladarea mitingurilor și extinderea arealului dezbaterilor identitare. Acestea deveneau obiectul de studiu al unor discuții în Consiliul Universității, la ședințele consiliilor facultăților și ale catedrelor. În cea mai mare parte tezele partidului au fost respinse, critici aspre fiind orientate, în special, asupra capitolului 3 unde se prevedea păstrarea alfabetului chirilic și pentru „limba moldovenească” și menținerea limbii ruse drept limbă de comunicare interetnică.

Dezbaterile se produceau pe fondalul unor largi manifestații publice la care participau studenții și o parte a profesorilor Universității. În aceste condiții, la indicațiile partidului, în ședința lărgită a Consiliului Științific universitar din 22 ianuarie 1989, în prezența reprezentantului Ministerului Învățământului, a fost pusă în discuție chestiunea „Cu privire la încălcările ordinii publice în oraș și sarcinile Consiliului Științific, activului de partid, comsomolist, sindical pentru educarea tineretului studențesc”. În cadrul dezbaterilor era evidențiată cauza principală a manifestațiilor din centrul Chișinăului – poziția incertă și nehotărâtă a organelor superioare ale conducerii de partid și de stat față de oportunitatea soluționării problemei limbii și a grafiei latine. La alte ședințe ale Consiliului, chestiunile menționate erau discutate și mai tranșant. Unii profesori (A. Ciobanu) au susținut participarea studenților la mitingurile din oraș, considerându-le parte indispensabilă a mișcării care s-a încununat cu adoptarea legislației lingvistice și a Legii cu privire la revenirea la grafia latină.